

Základní škola a mateřská škola Žďárec u Skutče, okres Chrudim

se sídlem Žďárec u Skutče 8, 539 73 Skuteč

IČO: 750 161 09

Tel.: 731 557 456, e-mail: reditelna@zs-zdarec.cz, www.zs-zdarec.cz

Strategie péče o žáky nadané a mimořádně nadané

vypracovala: Mgr. Kateřina Odstrčilová

Legislativní zajištění vzdělávání žáků nadaných a mimořádně nadaných

Vzdělávání žáků nadaných a mimořádně nadaných je definováno školským zákonem č. 561/2004 Sb., a s ním související vyhláškou č. 27/2016 Sb. Práva nadaných žáků jsou popsána v Chartě práv nadaného žáka.

Nadaný žák

Za nadaného žáka se podle vyhlášky č. 27/2016 Sb. považuje žák, který při adekvátní podpoře vykazuje ve srovnání s vrstevníky vysokou úroveň v jedné či více oblastech rozumových schopností, v pohybových, manuálních, uměleckých nebo sociálních dovednostech.

Za mimořádně nadaného žáka se považuje především žák, jehož rozložení schopností dosahuje mimořádné úrovně při vysoké tvořivosti v celém okruhu činností nebo v jednotlivých oblastech rozumových schopností, v pohybových, manuálních, uměleckých nebo sociálních dovednostech.

Nadání u dětí je často vnímáno jako rychlejší vývoj v porovnání s jejich vrstevníky, můžeme ho také chápat jako existenci vnitřních podmínek pro dosahování vynikajících výsledků v činnosti.

Druhy nadání

Intelektové schopnosti	zahrnují schopnosti verbální, početní, prostorové, paměťové, logického-matematické, ad.
Umělecké schopnosti	hudební, výtvarné, literární, herecké ad.
Psychomotorické schopnosti	pohybové a sportovní nadání, manuální schopnosti
Technické schopnosti	prostorová představivost, vnímání vizuálních vzorů, detailů, podobností a rozdílů, uspořádání, praktičnost, manipulace
Přírodovědné schopnosti	schopnost vnímat změny v přírodě, citlivost k přírodním jevům, schopnostem učit se z nich
Vůdcovské a společenské schopnosti	vedení, organizování, týmová spolupráce, komunikace
Kreativita	schopnost produkovat nové nápady, projekty, vymýšlet další využití pro objekty a materiály bývá pokládána za součást každého nadání

Charakteristické rysy nadaných žáků

U nadaných dětí se objevují některé typické osobnostní charakteristiky. Nadané děti nemusí disponovat všemi těmito projevy a na druhou stranu jejich výskyt není zárukou pro určení nadání.

Charakteristiky se mohou objevovat v různých věkových obdobích.

Nadané dítě:

- svými znalostmi přesahuje stanovené požadavky
- rychle se orientuje v učebních postupech
- má zálibu v řešení problémových úloh zvláště ve spojitosti s vysokou schopností koncentrace, dobrou pamětí, v hledání a nacházení kreativních postupů
- projevuje zvýšenou motivaci k rozšiřování základního učiva do hloubky, především ve

- vyučovacích předmětech, které reprezentují nadání žáka
- projevují silný zájem o některá témata, často neobvyklá, jsou zvědaví, kladou dotazy
- má potřebu projevit a uplatnit znalosti a dovednosti ve školním prostředí
- učí se rychleji a kvalitněji než vrstevníci, potřebují jen malou pomoc druhých
- mají výbornou paměť, potřebují minimálně opakování a procvičování
- rozumí abstraktním pojmům a konceptům, potřebují minimum konkrétních příkladů
- používají vyšších úrovní myšlení (analýza, syntéza, problémové myšlení, evaluace)
- má dobré pozorovací schopnosti, dokáže rozlišit i nepatrné detaily, nic mu neunikne
- vidí neobvyklé vztahy a souvislosti
- mají rozvinuté divergentní myšlení, množství nápadů, alternativ řešení, originalita
- dokáží se dlouhodobě koncentrovat v oblastech svého zájmu
- mají rozvinutou slovní zásobu, dobře se vyjadřují, rádi diskutují, argumentují
- často čtou už v předškolním věku
- mají množství znalostí, které si bez obtíží vybavují a aplikují
- preferují složitost, chtějí najít sami řešení
- jsou vnitřně motivováni, vytrvalí, jdou za svým cílem
- kladou sobě i ostatním vysoké požadavky, bývají perfekcionista
- jsou nekonformní, nezávislí, neradi se podřizují pravidlům a autoritě
- mají rozvinutý smysl pro morálku, spravedlnost, pro fair play
- mají neobvyklou smyslovou vnímavost
- intenzivně prožívají okolní dění, bývají přecitlivělí, empatičtí
- mají smysl pro humor, používají ironii
- mívají extrémní postavení ve skupině – přirození vůdci nebo outsideri
- vyhledávají společnost starších dětí nebo dospělých

Ve škole se ale můžeme setkat i s negativními projevy a charakteristikami nadaných žáků. Často jsou tyto projevy důsledkem nerespektování specifických potřeb nadaného dítěte, neadekvátního přístupu, nudy, snahy upoutat pozornost či rezignace na školní práci. Důsledkem je prospěch, který neodpovídá jejich schopnostem a potenciálu. Dostávají poznámky, napomenutí, výchovná opatření a zhoršené známky z chování.

Negativní projevy:

- odmítají kooperativní činnosti
- diskutují o rozhodnutí učitele, dožadují se vysvětlení
- nerespektují pravidla, odmlouvají
- kritizují spolužáky, učitele
- vykřikují, ruší ostatní při práci
- šaškují, jsou třídními klauny
- odmítají jednoduché úkoly, procvičování a opakování
- neplní domácí práce, nenosí pomůcky
- při vyučování se zabývají nesouvisejícími věcmi, čtou si pod lavicí
- jsou v myšlenkách jinde
- odevzdávají práci pozdě nebo nedokončenou.

Identifikace nadaného dítěte

Při identifikaci nadaného dítěte pedagogové vycházejí především z vlastní pedagogické zkušenosti a praxe. Je však nezbytné dát pozor možnou záměnu projevů chování rozumově nadaného dítěte s dítětem šikovným, bystrým. Jak bystré, tak rozumově nadané dítě má specifické vzdělávací potřeby a potřebuje k optimálnímu rozvoji podněty a vzdělávací materiály, které odpovídají jeho kognitivní úrovni.

Níže uvedená tabulka ukazuje některé typické rozdíly v chování.

<i>Bystřé dítě</i>	<i>Mimořádně rozumově nadané dítě</i>
zná odpovědi zajímá se má dobré nápady odpovídá na otázky je vůdcem skupiny bez potíží se učí mezi vrstevníky je oblíben chápe významy vymýšlí úkoly, úspěšně je řeší přesně kopíruje zadaná řešení poslušně vykonává úkoly ve škole se dobře cítí přijímá informace dobře si pamatuje je vytrvalý při sledování je spokojený s vlastním učením a výsledky	klade další otázky je až neodbytně zvědavý má neobvyklé nápady zajímá se o detaily, rozpracovává, dokončuje je samostatný, často pracuje samo většinu už zná víc mu vyhovuje společnost starších dětí samostatně vyvozuje závěry iniciuje projekty vytváří nová řešení dělá jen to, co ho baví dobře se cítí, když se učí něco nového využívá informace kvalitně usuzuje sleduje pozorně je velmi sebekritický

Další typologie identifikace nadaného dítěte vychází z desíti typů inteligence a jim odpovídá deset druhů nadání.

<i>Intelligence a schopnosti</i>	<i>Projevy nadání v dané oblasti</i>
LOGICKO MATEMATICKÁ INTELIGENCE Zahrnuje chápání číselných symbolů, porozumění významu znaků, které mají určitý vztah k číselným operacím. Převládá čistá abstrakce a logika.	- baví mě matematika - umím logicky odůvodňovat - rád počítám složité příklady - mám rád strategické hry - zajímám se o záhady a nevysvětlitelné jevy
JAZYKOVÁ INTELIGENCE Zahrnuje ovládání jazyka, jeho zvukové stránky, strukturu jazyka a vyjadřování. V současném vzdělávacím systému tvoří 80% šance na školní úspěch.	- rád čtu - rád píšu texty - dobře si pamatuji jména či místa - skládám básně - snadno se učím cizí jazyky - jde mi vyprávění příběhů a vtipů
VIZUÁLNĚ-PROSTOROVÁ INTELIGENCE Schopnost produkovat jakékoliv představy, vnímat vizuální stránku světa a vybavit vizuální jevy bez přítomnosti podnětu.	- mám jasné vizuální představy - umím přenést svou představu na papír nebo do počítače - mám orientační smysl - jde mi kreslení - mám cit pro detail - rád pracuji s diagramy a schémata
TĚLESNĚ-POHYBOVÁ INTELIGENCE Obratnost při zacházení s předměty (jemná motorika), schopnost koordinace celého těla (hrubá motorika).	- rád trávím svůj volný čas aktivně - jsem zručný - často používám gesta - mám rád sportovní aktivity - nevydržím chvíli v klidu - rychle se učím nové sportovní aktivity,

	nebo tance
ZVUKOVĚ-HUDEBNÍ INTELIGENCE Schopnost zvládnout intonaci, melodii, rytmus, tóny, skladbu.	- zpívám si pro sebe - umím hrát na hudební nástroj - vymýšlím si vlastní melodie - při učení poslouchám hudbu - cítím rytmus - snadno si pamatuji melodie
INTRAPERSONÁLNÍ INTELIGENCE Uvědomění si svého já, schopnost zkoumat své pocity. Využívat tuto znalost k usměrnění svého chování.	- mám silnou vůli - umím pomoci druhým v nesnázích - jsem hodně přemýšlivý - umím pracovat pod tlakem - myslím, že vím, co chci v životě - nezraňuje mě názor druhých na mou osobu
INTERPERSONÁLNÍ INTELIGENCE Schopnost všimnout si pocitů a chování druhých lidí, rozlišovat jejich nálady, pocity, rozpoznávat jejich záměry a přání. Schopnost působit na druhé lidi.	- mám rád lidi - hodně se zapojuji do různých aktivit - umím prodat cokoliv - umím přesvědčovat lidi - jsem schopen porozumět jiným lidem - jsem přirozený vůdce
PŘÍRODOVĚDNÁ INTELIGENCE Schopnost rozpoznávat, třídit dávat do souvislostí rostliny, zvířata i neživé objekty, vnímat vazby s prostředím.	- rád dělám pokusy - zajímají mě obory chemie, matematika, fyzika - snažím se chránit životní prostředí - mám rád přírodní materiály - rád pozoruji přírodu - zajímají mě rostliny a zvířata
EXISTENCIÁLNÍ INTELIGENCE Schopnost filozoficky se zabývat základními otázkami lidské existence.	- zajímám se o vznik světa - zajímám se o globální problémy - zajímám se o filozofické otázky - zajímají mě náboženské směry - mám vysoké cíle i nereálné - zajímá mě ochrana přírody
UČITELSKÁ/VZDĚLÁVACÍ INTELIGENCE Schopnost předávat informace přiměřeně posluchačům, vyjádřit podstatu problému.	- rád přednáším o svém oblíbeném tématu - mám schopnost naučit druhé to, čemu rozumím - umím dobře vysvětlovat - mám chuť rozšiřovat své znalosti - ostatní ode mě chtějí často vysvětlit látku

Nadání může být specializované pouze pro jednu oblast, ale také se může projevit jako kombinované nebo všestranné.

Základní školské dělení rozlišuje oblasti nadání podle předmětů:

– jazykové a literární nadání (rodný jazyk)
– nadání pro cizí jazyky
– matematické nadání
– nadání pro přírodní vědy
– sportovní nadání
– hudební nadání
– výtvarné nadání

Na základě této typologie by měli učitelé ve svých třídách a předmětech takové děti identifikovat, mít o nich přehled a vzájemně se o nich s ostatními pedagogy informovat.

KONCEPCE A PÉČE O NADANÉ ŽÁKY

Péče o nadané žáky a mimořádně nadané žáky na naší škole

Péče o nadané žáky a mimořádně nadané žáky se na naší škole řídí platným školským zákonem č. 561/2004 Sb., a s ním související vyhláškou č. 27/2016 Sb., které stanovují pravidla pro vzdělávání těchto žáků.

Při identifikaci žáka s nadáním, budou kontaktováni zákonní zástupci a bude jim doporučeno vyšetření ve ŠPZ.

Po obdržení Doporučení z PPP se škola bude řídit navrženými podpůrnými opatřeními.

Na 1. stupni se většinou jedná o individuální integraci žáka s využíváním vhodných metod a forem práce popsaných výše.

1. Identifikace nadaných žáků ve škole

V rámci pedagogické diagnostiky by měli být do vyhledávání nadaných žáků zapojeni všichni vyučující školy. Měli by se zajímat o děti bystré, zvědavé, kreativní, děti s nápadným zájmem a znalostmi v jednotlivých předmětech, děti s vysokou originalitou v řešení problémů. Svá pozorování a zjištění by měli projednat se školním poradenským týmem, který zodpovídá za koordinaci a spolupráci se všemi zainteresovanými osobami a následně se zákonnými zástupci dítěte. Společně pak řeší další možnosti individualizovaného přístupu ke vzdělávání dítěte.

Metody identifikace nadaných žáků:

A) Objektivní metody identifikace nadání

- IQ testy
- standardizované testy a testy výkonu
- didaktické testy
- testy kreativity

B) Subjektivní metody identifikace

- nominace učitelem
- nominace spolužáky
- rodičovská nominace
- vlastní navržení
- hodnocení výsledků prací

C) Doporučený obsah diagnostického a hodnotícího portfolia:

- žákovské práce vzniklé při výuce
- žákovské práce vzniklé mimo výuku
- reflexe (plány, deníky)
- externí výsledky (diplomy, certifikáty,...)
- alternativní vysvědčení (mokré vysvědčení,...)
- mimoškolní aktivity žáka
- sebehodnocení (erb, semafor, graf, koláž, dotazník...)
- hodnocení učitele
- záznamy rodičů

2. Diagnostika nadání dítěte v ŠPZ

Zákonným zástupcům je doporučeno vyšetření intelektových nebo odborných předpokladů dítěte ve školském poradenském zařízení, které dále navrhne podle svých odborných zjištění vhodná opatření pro další vzdělávání žáka.

3. Podpora nadaného dítěte ve škole podle Doporučení z ŠPZ

Podle doporučení školského poradenského zařízení je možné jako podpůrná opatření využívat zejména:

- obohacování vzdělávacího obsahu
- vytvoření individuálního vzdělávacího plánu dle doporučení ŠPZ
- zadávání specifických úkolů, projektů
- možnost stanovování vlastních cílů žáka a podílení se na hodnocení své práce
- vytvoření plánu pedagogické podpory dle uvážení jednotlivých vyučujících ve spolupráci s třídním vyučujícím
- příprava a účast na soutěžích včetně celostátních a mezinárodních kol
- nabídka zájmových aktivit
- snaha o vyvážený přístup k přínosu digitálních technologií pro rozvoj nadání a potřebu rozvoje sociálních a komunikačních dovedností
- v případě dítěte v MŠ předčasný nástup dítěte ke školní docházce
- urychlování (akcelpace) – rychlé vzdělávání v základní škole, časný přechod na navazující školy, přeskočení jedné nebo několika tříd
- účast žáka na výuce jednoho nebo více vyučovacích předmětů ve vyšších ročnících školy nebo v jiné škole
- občasné (dočasné) vytváření skupin pro vybrané předměty

4. Metody a práce s nadanými dětmi

Nadané a mimořádně nadané děti mají specifické vzdělávací potřeby a potřebují ke svému rozvoji odpovídající podněty a vzdělávací materiály podle své kognitivní úrovně. Pro zajištění efektivnosti působení na rozvoj nadání žáka je třeba upravit nejen obsah, ale i proces vzdělávání. Důležitá je pestrost didaktického zpracování učiva a volba vhodných aktivizujících metod.

Pro nadané žáky jsou vhodné:

- metody heuristické, řešení problémů
- metody názorně demonstrační
- didaktické hry (hlavolamy, šifry, přesmyčky, rébusy, křížovky, deskové hry apod.)
- situační, inscenační metody
- metody výuky s podporou počítače
- projektové úkoly
- využívání různých textů, různých médií

Vhodné formy práce jsou:

- otevřené, tvořivé úkoly
- výzkum
- organizační úkoly
- myšlenkové mapy
- diskuse, argumentace
- prezentace
- práce s informacemi
- kreativní čtení a psaní
- hra, drama, simulace
- smysl pro humor
- intuice, predikce
- reflexe, sebehodnocení

Žáka je ovšem nutno nejprve seznámit s aplikováním těchto aktivit, musí se naučit je používat. I když je dítě velmi nadané, neznamená to, že si s učením samo ví rady. Proto je třeba před zadáváním individualizovaných úkolů nalézt nejvhodnější učební styl žáka, ukázat mu, jak se pracuje s textem nebo dalšími učebními pomůckami, stanovit, jak má při práci na úkolu komunikovat s učitelem, umožnit přístup do školní knihovny, laboratoře, k počítači apod.

V rámci individuálního vzdělávacího plánu s dítětem je třeba dohodnout aktivity v rámci vyučování i mimo něj a především závěrečné výstupy. I když se učitelé věnují nadanému žákovi více individuálně, neměli by jej spolužáci vnímat jako někoho odlišného, vzdáleného od normálu.

Aktivity pro talentované musí být pro ostatní jasné a průhledné. Pracovat na alternativních úkolech mohou i další žáci.

5. Obecné principy práce s nadaným žákem

Základní principy, o které se může výuka ve třídě s nadaným žákem opřít, jsou stejné, jako při integraci žáků s SPU. Je to princip individualizace a diferenciací vyučovacího procesu. Nadaným žákům velmi prospívá možnost poměřit své schopnosti s výkonově srovnatelnými vrstevníky.

Vhodné metody a formy práce s nadaným žákem:

- umožnit pracovat rychlejším tempem
- méně procvičování, umožnit postup kupředu
- náročnější výuka
- nezávislost
- kreativní myšlení
- abstraktní úkoly
- kontakt s intelektovými vrstevníky
- zkušenostní učení
- opora o vlastní zájmy

6. Podpora žáka s jazykovým nadáním

Tzv. „jazykáři“ projevují dobrou paměť, dobrou schopnost učit se, obecně podávat dobré výkony ve škole, jsou organizačně schopní, mají nadprůměrné schopnosti, jsou dobří čtenáři, četbou získávají mnoho poznatků, mají zájmy z oblasti kultury (více než technického rázu).

Vhodné metody a formy práce:

- vymýšlení příběhů k výtvarným pracím
- vyprávění příběhů vrstevníkům, dospělým
- používání příběhů pro výuku (např. v matematice vymyslete příběh a spočítejte všechna podstatná jména, určete poměr sloves k příslovcům, zaznamenej děj diagramem..)
- vedení rozhovorů, debat, diskusí
- literární portfolio (čtenářský deník, vlastní díla – básně, eseje, minipovídky,...)
- sbírky vtipů
- psaní rýmů, veršování
- slovní hry a hříčky, hádanky a křížovky
- psaní dopisů (Ježíškovi, knižnímu hrdinovi, dopis svému staršímu já, dopis sobě z budoucnosti, dopis podle určitého stylu, historického období,..)

7. Podpora žáka s matematickým nadáním

Znaky matematicky nadaného dítěte: rádo počítá, rádo je organizováno, je velmi přesné, je dobré v řešení problémů, rozpoznává vzorce, líbí se mu matematické hry, rádo experimentuje

v oblasti logiky, má vždy uspořádané poznámky, má schopnost abstraktního myšlení, má rádo počítače.

Vhodné metody a formy práce:

- skládání puzzle
- hry s modely (Merkur,..)
- hlavolamy
- šachy
- logické hry (deskové i počítačové)
- hry na deduktivní myšlení
- sekvenční myšlení (co předchází, co následuje- krok za krokem)
- logické hádanky, šifry a kódy
- používání časových os, grafů, diagramů
- používání rovnic
- sbírání dat
- vynalézání
- projektování a stavba modelů
- plánování

8. Podpora žáka s přírodovědným nadáním

Takto nadané dítě se projevuje schopností dobře porozumět přírodnímu světu, schopností pozorování, schopností třídit, klasifikovat pravidla a vzory.

Vhodné metody a formy práce:

- používání přírodních metafor
- učení pomocí dotazování
- obohacování výukového prostředí rostlinami
- pěstování rostlin, chování živočichů
- projektové vyučování
- pozorování fauny a flóry (dalekohledy, mikroskopy, lupami, fotoaparát,..)
- tvorba záznamů (deník, třídní časopis)
označování přírodovědných exemplářů (herbář)
- tvorba sbírek přírodních materiálů
- učení o účincích výživy na člověka, na učení
- studie a experimenty
- biologické olympiády
- životopisy slavných přírodovědců
- besedy a exkurze

Všechny výše uvedené metody lze realizovat v závislosti na možnostech a podmínkách školy.

9. Deklarace práv nadaného dítěte

Nadané dítě má právo:

- být podporované
- být zařazené do skupin a kontaktovat se s ostatními nadanými dětmi
- být vyučované ne využívané jako opatrovník neprospívajících
- na předkládání nových myšlenek
- být učeno poznatkům, které ještě neovládá
- učit se tempem, které jemu vyhovuje a nemuset čekat na zbytek vrstevníků
- myslet alternativně, vytvářet odlišné produkty
- mít příležitost vyjádřit své názory

- projevovat smysl pro humor, který je neobvyklý, hravý, často komplikovaný
- mít vysoké požadavky na sebe i ostatní
- na vysoké výkony jen v některých oblastech učebního plánu
- na zpoždění
- uskutečňovat zájmy

Tento plán neznamena větší množství práce ve smyslu drilu, biflování, paměťového učení a stresu ze zkoušení. Je to pestrá nabídka rozvoje osobnosti dítěte za jeho aktivní účasti.

Cílem je podpořit pedagogy naší školy, kteří se snaží rozvíjet osobnosti jednotlivých žáků. Vytvořit podmínky pro rozvoj každého žáka, jeho nadání, rozšíření znalostí a dovedností, ty pak uplatnit při volbě povolání a dále ve společnosti.

Zaměstnanci školy seznámeni dne 30. 8. 2024

Dokument nabývá platnosti a účinnosti dne 1. 9. 2024

Jmenný seznam zaměstnanců:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Mgr. Kateřina Odstrčilová
ředitelka školy